

Zaključci Vijeća o europskim učiteljima i nastavnicima budućnosti

(2020/C 193/04)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

PODSJEĆAJUĆI NA političku pozadinu ovog pitanja iz Priloga ovim zaključcima;

PREPOZNAJUĆI DA:

1. Obrazovanjem i osposobljavanjem oblikuje se čovječanstvo, a njihova je uloga transformacijska i za pojedince i za društvo. Važni su za društveni, gospodarski, demokratski i kulturni angažman građana te za rast, održivi razvoj, socijalnu koheziju i blagostanje u Uniji. Relevantnim, uključivim i pravičnim kvalitetnim obrazovanjem i osposobljavanjem ne samo da se građanima pružaju znanje, vještine i kompetencije u skladu s trenutačnim i budućim kretanjima, već se oblikuju i njihovi stavovi, vrijednosti i ponašanje, te im se pritom omogućuje da napreduju profesionalno i osobno te da budu aktivni i odgovorni članovi društva.
2. Učitelji i nastavnici ⁽¹⁾, na svim razinama i u svim oblicima obrazovanja i osposobljavanja, neizostavna su pokretačka snaga obrazovanja i osposobljavanja. Imaju ključnu ulogu u pripremi pojedinaca iz svih sredina i dobnih skupina za život, učenje i rad u svijetu današnjice, kao i u stvaranju i usmjeravanju budućih promjena.
3. Svijet obrazovanja i osposobljavanja mijenja se u kontekstu stalnih društvenih, demografskih, kulturnih, gospodarskih, znanstvenih, okolišnih i tehnoloških promjena, a mijenja se i zanimanje učitelja i nastavnika, uz sve veće zahtjeve, odgovornosti i očekivanja koji se stavljaju pred njih. Stalne inovacije i izazovi utječu ne samo na potrebne kompetencije, već i na dobrobit učitelja i nastavnika, kao i na privlačnost nastavničke profesije.
4. Europski učitelji i nastavnici temelj su europskog prostora obrazovanja te imaju središnju ulogu u promicanju europske dimenzije poučavanja ⁽²⁾, podupiranjem učenika u razumijevanju i spoznavanju osjećaja europskog identiteta i pripadnosti.

POTVRĐUJUĆI DA:

5. Trenutačna kriza uzrokovana bolešću COVID-19 stavila je učitelje i nastavnike na svim razinama i u svim oblicima obrazovanja i osposobljavanja pred dosad nezapamćene izazove. Od njih se zahtijevalo da se brzo prebace s poučavanja uživo na poučavanje uglavnom na daljinu koje je u velikoj mjeri virtualno. U tim iznimnim okolnostima učitelji i nastavnici pokazali su impresivnu predanost, kreativnost i međusobnu suradnju te su uložili znatne napore kako bi osigurali da se nastavi i učenje i napredak učenika, studenata i polaznika među ostalim pružanjem potpore za njihovu dobrobit.

SVJESNO TOGA DA:

6. U skladu s načelom supsidijarnosti, kojim je obuhvaćena i nastavnička profesija, za organizaciju i sadržaj sustavâ obrazovanja i osposobljavanja odgovorne su države članice. U tom kontekstu države članice imaju različite zahtjeve u odnosu na vrste i razine kvalifikacija potrebnih za pristup nastavničkoj profesiji i napredovanje u njoj ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Za potrebe ovih zaključaka *učitelj ili nastavnik* osoba je za koju je priznato da ima status učitelja ili nastavnika (ili jednakovrijedan status) u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom, kao i bilo koja osoba koja ispunjava jednu ili više aktivnosti povezanih s (teoretskom ili praktičnom) funkcijom osposobljavanja, u ustanovi koja pruža obrazovanje ili osposobljavanje ili na radnom mjestu. Obuhvaćeni su učitelji i nastavnici u općem obrazovanju, nastavnici u visokom obrazovanju, nastavnici u inicijalnom i trajnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, odgojitelji u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te nastavnici u obrazovanju odraslih.

⁽²⁾ Kako je definirana u Preporuci Vijeća od 22. svibnja 2018. o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja.

⁽³⁾ U EU-u je za poučavanje općenito potrebno završeno tercijarno obrazovanje. Najčešći minimalni zahtjev za poučavanje na primarnoj razini jest završen preddiplomski studij. Za poučavanje na razini nižeg sekundarnog obrazovanja u polovini sustava EU-a određeno je da je najniža razina kvalifikacije završen diplomski studij. Za poučavanje na razini višeg sekundarnog obrazovanja u većini zemalja EU-a učitelji i nastavnici kao najnižu razinu kvalifikacije trebaju imati završen diplomski studij. (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 24.) Međutim, u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju diljem Europe zahtijevaju se različite najniže razine kvalifikacije. U nekim zemljama zahtjevi u pogledu najnižih razina kvalifikacija isti su za sve članove osoblja, dok su u drugim zemljama za različita radna mjesta i profile potrebne različite kvalifikacije. Završeno tercijarno obrazovanje često nije potrebno za sve članove tima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. (Ključni podaci o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u Europi, Izvješće Eurydicea, 2019., str. 71–72.).

7. Završavanje viših razina obrazovanja i osposobljavanja budućim učiteljima i nastavnicima može pružiti sveobuhvatniji skup kompetencija, uključujući one potrebne za razvoj profesionalne autonomije u njihovim metodama poučavanja. Time se pak može doprinijeti većem zadovoljstvu poslom, kao i percepciji vrijednosti i poštovanja prema profesiji ⁽⁴⁾.
8. Učitelji i nastavnici imaju odgovornost olakšati stjecanje ključnih kompetencija ⁽⁵⁾ i profesionalnih vještina učenika, ne samo kako bi ih pripremili za uspješno obavljanje budućih poslova, od kojih neki još nisu ni poznati, već i kako bi potaknuli njihovu društvenu odgovornost i građanski angažman, kako bi im prenijeli ljudske vrijednosti i podupirali njihov osobni rast i dobrobit.
9. Njihovo stručno i pedagoško znanje, kao i njihova predanost, entuzijazam, zadovoljstvo poslom i samopouzdanje utječu na ishode učenja, napredak i dobrobit učenika. Pružajući primjer cjeloživotnog učenja učitelji i nastavnici mogu motivirati učenike za angažman i preuzimanje odgovornosti za vlastito cjeloživotno učenje, poticanjem njihova interesa te znatiželje i kreativnosti.
10. Reagirajući na različite, sve zahtjevnije uloge, odgovornosti i očekivanja učenika, studenata i polaznika, ravnatelja ustanova, oblikovatelja politika, roditelja i zajednica, ako je to primjenjivo i u skladu s nacionalnim okolnostima, učitelji i nastavnici trebaju ostati angažirani i treba ih se podupirati kako bi učinkovito odgovarali na promjene i izazove. Ti izazovi mogu u različitoj mjeri biti prisutni u različitim državama članicama te su, među ostalim, posebice povezani sa sljedećim:
 - (a) postizanjem ravnoteže među različitim aspektima svojeg radnog opterećenja, što uključuje često suočavanje s brojnim administrativnim zadaćama, sudjelovanje u vođenju ustanove, pružanje potpore i smjernica svojim učenicima, studentima i polaznicima, planiranje i pronalaženje vremena za međusobnu suradnju i svoje stručno usavršavanje, uz istodoban kontinuirani razvoj i održavanje kvalitete svojeg poučavanja i ishoda učenja učenika, studenata i polaznika;
 - (b) poticanjem razvoja intelektualnog, emocionalnog, društvenog i kreativnog potencijala učenika na holistički način, uz istodobno osiguravanje njihova obrazovnog napretka;
 - (c) korištenjem različitim metodama i praksama poučavanja temeljenima na istraživanju, što uključuje inovativne i digitalne metode i pristupe, s naglaskom na pristupima usmjerenima na učenike, studente i polaznike i utemeljenima na kompetencijama, u skladu s pojedinačnim potrebama učenika, studenata i polaznika koje se mijenjaju, kako bi se olakšao proces učenja i poduprlo zajedničko osmišljavanje metoda učenja i poučavanja, osiguravajući pritom da takve prakse budu uključive, socijalno pravedne i pravične;
 - (d) radom u okruženjima koja su doživjela preobrazbu zahvaljujući tehnologiji, digitalizaciji i umjetnoj inteligenciji, usmjeravajući pažnju na njihov pedagoški potencijal i etičku, sigurnu i odgovornu upotrebu;
 - (e) radom u jezično i kulturno raznolikim razredima i okruženjima za učenje, s učenicima, studentima i polaznicima iz različitih socioekonomskih sredina, s različitim potrebama, uključujući posebne obrazovne potrebe ⁽⁶⁾ i zaštitu uključivosti;
 - (f) sudjelovanjem u oblikovanju politika, posebice u razvoju, provedbi i vrednovanju reformi u području obrazovanja i osposobljavanja, uključujući kontinuirano preispitivanje kurikuluma;
 - (g) izgradnjom poticajne i konstruktivne atmosfere u okruženjima za učenje, uključujući pozitivne i uzajamno poticajne odnose unutar vlastitih timova i s drugim odgojno-obrazovnim osobljem, učenicima, studentima i polaznicima, obiteljima i poslodavcima, ako je to relevantno;
 - (h) upravljanjem ponašanjem u učionici i potencijalnim sprečavanjem različitih vrsta nasilja, uključujući kibernasilje, koje može negativno utjecati na ishode i zdravlje učenika; nadalje, mogućim suočavanjem s nasilnim ponašanjem usmjerenim prema njima samima;

⁽⁴⁾ Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019. (str. 24.).

⁽⁵⁾ Kako je utvrđeno u Preporuci Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje.

⁽⁶⁾ Na temelju podataka iz istraživanja TALIS za 2018., 21 % učitelja i nastavnika navodi da je potrebno dodatno osposobljavanje za poučavanje učenika s posebnim potrebama, 16 % za upotrebu informacijske i komunikacijske tehnologije u nastavi, a oko 13 % za poučavanje u višejezičnom i višekulturnom okruženju (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 10.). Podaci ukazuju na to da studentska populacija u Europi ujedno postaje sve raznolikija (Eurostudent VI (2016. – 2018.)).

- (i) odabirom odgovarajućih alata, kriterija i metoda vrednovanja, usklađenih s planiranim ishodima učenja, kako bi se svakom učeniku pružile kvalitetne i pravodobne povratne informacije kojima se može usmjeriti i poboljšati njihovo daljnje učenje;
- (j) poučavanjem s često ograničenim resursima, uključujući ograničenu ili neodgovarajuću obrazovnu infrastrukturu, prostore za učenje, opremu i alate, uključujući alate kojima se omogućuje internetsko učenje.
11. Ti su izazovi još zahtjevniji za učitelje i nastavnike koji su pripravnici (nedavno su stekli kvalifikaciju) jer se od prvih godina poučavanja ili pružanja osposobljavanja suočavaju s istim odgovornostima kao i njihovi iskusniji kolege. Osim toga, često rade u zahtjevnim okruženjima, kao što su ustanove za obrazovanje i osposobljavanje s višim stopama učenika iz socioekonomski nepovoljnih ili migrantskih sredina ⁽⁷⁾. Stariji učitelji i nastavnici mogu se suočavati s drugim poteškoćama, na primjer s generacijskim jazom na radnom mjestu.
12. Osim toga, učitelji i nastavnici koji rade u ruralnim ili udaljenim područjima ili područjima u nepovoljnom položaju mogu se suočavati s dodatnim izazovima, poput onih koji se odnose na profesionalnu izolaciju, ograničenu infrastrukturu, uključujući digitalnu infrastrukturu, pristup potpori i prilikama za stručno usavršavanje ili poučavanje u učionicama s više dobnih skupina ili više razreda. Nadalje, učitelji i nastavnici koji rade u gusto naseljenim urbanim područjima mogu se češće suočavati s izazovima povezanim s poučavanjem učenika iz različitih višejezičnih, višekulturnih i socioekonomskih sredina.
13. Iako se mnogi učitelji i nastavnici suočavaju s mnogo istih izazova, u različitoj mjeri u različitim državama članicama prisutni su i posebni izazovi povezani s različitim razinama i oblicima obrazovanja i osposobljavanja, uključujući sljedeće:
- (a) u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju:
- poteškoće u privlačenju i zadržavanju kvalificiranih i dobro osposobljenih odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju,
 - starenje osoblja i rodna neravnoteža, s pretežno ženskom radnom snagom,
 - neprivaćni uvjeti rada, uključujući velik broj djece u odnosu na broj osoblja, te nedostatak atraktivnih mogućnosti za razvoj karijere, kao i nedostatak mogućnosti za trajno stručno usavršavanje;
- (b) u školskom obrazovanju:
- postoje poteškoće povezane s privlačenjem i zadržavanjem studenata s velikim potencijalom u inicijalnom obrazovanju učitelja i nastavnika ⁽⁸⁾, kao i s privlačenjem osoba s diplomom i zadržavanjem postojećih učitelja i nastavnika u profesiji,
 - nastavnički kadar sve je stariji, prisutna je i rodna neravnoteža, pri čemu su većina učitelja i nastavnika žene, posebice u nekim predmetima i na nekim razinama obrazovanja; osim toga, u samoj profesiji ne odražava se nužno kulturna raznolikost zajednice kojoj služi,
 - sve se to odražava u nedostatku učitelja i nastavnika s kojim se mnoge države članice suočavaju, bilo općenito, na određenim geografskim područjima, u određenim tematskim područjima, kao što je STEM, ili u pogledu nedostatka učitelja i nastavnika s kompetencijama za poučavanje učenika s posebnim potrebama, poučavanje u višekulturnom ili višejezičnom okruženju ili poučavanje učenika iz socioekonomski nepovoljnih sredina ⁽⁹⁾;
- (c) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju:
- nastavnici bi trebali biti kompetentni za promicanje i razvoj osnovnih vještina i ključnih kompetencija, uz poučavanje suvremenih strukovnih ili tehničkih vještina i znanja,
 - može doći do povećanja potrebe za nastavnicima koji rade u okviru hibridnog modela, odnosno i u ustanovama za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i u poduzećima,

⁽⁷⁾ Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019. (str. 21.).

⁽⁸⁾ Prisutan je nedostatak studenata koji se upisuju u inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika, kao i visoke stope napuštanja obrazovanja (Nastavnička karijera u Europi. Pristup, napredovanje i potpora, Eurydice, 2018., str. 10.).

⁽⁹⁾ Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 9., 10. i 21.

- postoji i potreba za suradnjom među nastavnicima, posebice voditeljima osposobljavanja u poduzećima, s obzirom na njihove komplementarne uloge i odgovornosti, posebice u pogledu pružanja naukovanja i učenja kroz rad,
 - budući da može ponuditi poticajnije uvjete, rad u privatnom sektoru može biti privlačniji od rada u ustanovama za strukovno obrazovanje i osposobljavanje,
 - mnoge države članice suočavaju se s izazovima povezanim sa starenjem nastavnika;
- (d) u obrazovanju odraslih:
- nastavnici u obrazovanju odraslih imaju važnu ulogu u promicanju i razvoju i osnovnog i profesionalnog znanja, vještina i kompetencija,
 - možda se moraju suočavati s izazovom koji predstavljaju pismenost, matematička pismenost i jezične poteškoće polaznika ili loše iskustvo u obrazovanju i osposobljavanju,
 - s obzirom na to da nastavnici u obrazovanju odraslih često rade s različitim skupinama polaznika, trebaju biti pripravnici primijeniti različite i učinkovite strategije i metode poučavanja kako bi zadovoljili potrebe, potaknuli motivaciju i uzeli u obzir individualne načine učenja svojih polaznika,
 - kako bi se pojedince osnažilo za učenje u svrhu usavršavanja i prekvalifikacije, ulogu nastavnika možda će trebati preispitati s obzirom na njihov mogući doprinos usmjeravanju i priznavanju vještina stečenih neformalnim i informalnim učenjem,
 - od nastavnika u obrazovanju odraslih može se zahtijevati da surađuju s poslodavcima u vezi s učenjem kroz rad,
 - nastavnici u obrazovanju odraslih često nisu posebno pripremljeni za poučavanje odraslih i mogu biti zaposleni u nepunom radnom vremenu ili raditi kao vanjski suradnici, pa profesionalizacija takvog osoblja predstavlja znatan izazov za osiguravanje kvalitete obrazovanja odraslih;
- (e) u visokom obrazovanju:
- kvalifikacije potrebne za pristup nastavnoj profesiji u visokom obrazovanju često nisu usmjerene na to da se kandidatima pruže odgovarajuće vještine poučavanja,
 - opsežne, systemske prilike za trajno stručno usavršavanje usmjerene na poboljšanje vještina poučavanja znanstveno-nastavno osoblje ne postoje u svim državama članicama,
 - potpori međuinstitucijskom razvoju osoblja, uključujući međunarodnu mobilnost u svrhu poučavanja, ne pridaje se dovoljno pozornosti, kao ni izgradnji zajednica prakse i profesionalnih mreža,
 - raznolikost studentske populacije zahtijeva upotrebu različitih metoda poučavanja na temelju pristupa koji je usmjeren na studente i koji može biti izazov za visoka učilišta,
 - u nekim akademskim disciplinama prisutna je rodna neravnoteža, a žensko osoblje osobito je nedovoljno zastupljeno na višim položajima,
 - iako je poučavanje jedna od triju misija visokog obrazovanja, istraživanje se često više cijeni od poučavanja pri vrednovanju u pogledu napretka u karijeri; više poučavanja često se zahtijeva od osoblja u zvanjima niže i srednje razine, s obzirom na to da napredovanje u karijeri često rezultira s manje poučavanja i više vremena za istraživanje ⁽¹⁰⁾.

14. Iako zahtjevi postaju sve složeniji i njihova profesija sve zahtjevnija, mnogi učitelji i nastavnici ne osjećaju da ih društvo poštuje ili cijeni ⁽¹¹⁾, a profesija gubi na privlačnosti u mnogim državama članicama.

⁽¹⁰⁾ Modernizacija visokog obrazovanja u Europi: znanstveno-nastavno osoblje – 2017. Eurydice, 2017.

⁽¹¹⁾ Na temelju podataka iz istraživanja TALIS za 2018., 18 % nastavnika u nižem sekundarnom obrazovanju u EU-u smatra da je njihova profesija cijenjena u društvu, a taj se udio smanjuje što dulje rade u profesiji, kao i (u više zemalja EU-a) udio nastavnika koji bi ponovno odabrali tu profesiju (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 9.).

NAGLAŠAVA DA:

15. Ključno je dodatno razvijati i unaprjeđivati kompetencije učitelja i nastavnika, osigurati njihovo stručno znanje i poticati njihovu samostalnost i angažman, kao i promicati njihovu osobnu i profesionalnu dobrobit, motivaciju i osjećaj vrijednosti, pripremajući ih za to da na odgovarajući način odgovore na promjene, ali i potičući ih da budu proaktivni i inovativni u svojoj profesiji.
16. Kako bi se to postiglo potrebno je dodatno razvijati nacionalne politike za ciljanu i sveobuhvatnu potporu radu učitelja i nastavnika, uzimajući u obzir zahtjeve i potrebe u pogledu usavršavanja koje su utvrdili sami učitelji i nastavnici, kao i potrebe širih zajednica učenja, relevantne rezultate istraživanja u području obrazovanja i opće nacionalne ciljeve politike u području obrazovanja i osposobljavanja. Osim toga, korisno je ponuditi različite modele osposobljavanja, uključujući učenje uživo, virtualno i kombinirano učenje te učenje kroz rad.
17. Potreban je komplementaran i sveobuhvatan pristup na svim razinama i u svim segmentima obrazovanja i osposobljavanja učitelja i nastavnika. To bi trebalo obuhvaćati zapošljavanje i odabir studenata, inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika (uključujući osposobljavanje za samostalan rad), uvođenje u posao i kvalitetno mentorstvo te promicanje i podupiranje trajnog stručnog usavršavanja tijekom cijele njihove nastavničke karijere i, ako je to relevantno, mehanizme za ocjenjivanje osoblja. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti učiteljima i nastavnicima pripravnici pružanjem dodatnih smjernica i mentorstva kako bi im se olakšao početak karijere te kako bi im se pomoglo da se nose sa specifičnim potrebama s kojima se suočavaju.
18. U skladu s nacionalnim okolnostima to bi se moglo poduprijeti ažuriranim i relevantnim sveobuhvatnim nacionalnim okvirima za kompetencije za učitelje i nastavnike ⁽¹²⁾, koji su sastavljeni u strukturiranim, sustavnim dijalogima s relevantnim dionicima i u kojima se odražavaju suvremeni i inovativni pristupi poučavanju te strategije i metode poučavanja, kao i novonastale okolnosti u društvu u cjelini. U tom je smislu važno da obrazovanje i osposobljavanje učitelja i nastavnika tijekom cijelog profesionalnog rada sustavnije obuhvaćaju teme i mogućnosti za učenje povezane s radom u višejezičnim i višekulturnim okruženjima, radom s učenicima s posebnim potrebama i u nepovoljnom položaju, digitalnim pedagoškim metodama, održivim razvojem i zdravim načinom života. U tom kontekstu posebnu pozornost trebalo bi posvetiti zahtjevima i potrebama koje su izrazili sami učitelji i nastavnici ⁽¹³⁾.
19. Trajno stručno usavršavanje učitelja i nastavnika trebalo bi smatrati preduvjetom za kvalitetno poučavanje i pružanje osposobljavanja; učitelje i nastavnike stoga bi trebalo poticati na promišljanje o svojim praksama i potrebama u pogledu usavršavanja, kao i da budu motivirani i da imaju potporu za angažman tako da im se pruže kvalitetne mogućnosti za usavršavanje, osigurava vrijeme za sudjelovanje i pruže poticaji.
20. Jačanje veze učitelja i nastavnika s istraživačima može imati pozitivan učinak na njihovo stručno usavršavanje te potaknuti inovativne i poboljšane prakse poučavanja vođene istraživanjem.
21. Prekogranična mobilnost, bilo kratkoročna ili dugoročna, fizička, virtualna ili kombinirana, snažno je iskustvo učenja i vrijedna prilika za razvoj društvenih, međukulturnih, višejezičnih i međuljudskih kompetencija sudionika, i za studente u inicijalnom obrazovanju učitelja i nastavnika i za aktivne učitelje i nastavnike u njihovu trajnom stručnom usavršavanju. Međutim, postoje prepreke koje sprečavaju mobilnost studenata te aktivnih učitelja i nastavnika, kao što je nedostatak jezičnih kompetencija ili pronalazak zamjena za aktivne učitelje i nastavnike. Osim toga, programi inicijalnog obrazovanja za učitelje i nastavnike često imaju slabu međunarodnu dimenziju i niske razine mobilnosti u svrhu studiranja i stažiranja u usporedbi sa studijskim programima u drugim područjima ⁽¹⁴⁾, a javljaju se i izazovi povezani s priznavanjem razdoblja mobilnosti u inozemstvu i ishoda učenja.

⁽¹²⁾ Većina europskih zemalja donosi okvire kojima se opisuje skup kompetencija koje bi učitelji i nastavnici trebali posjedovati ili razviti tijekom karijere. Međutim, u praksi se takvi okviri razlikuju oblikom, razinom detalja, vrijednostima i upotrebom (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 34.).

⁽¹³⁾ Na temelju podataka iz istraživanja TALIS za 2018., 21 % učitelja i nastavnika navodi da je potrebno dodatno osposobljavanje za poučavanje učenika s posebnim potrebama, 16 % za upotrebu informacijske i komunikacijske tehnologije u nastavi, a oko 13 % poučavanje u višejezičnom i višekulturnom okruženju (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 10.).

⁽¹⁴⁾ Međunarodna mobilnost studenata nastavničkih studija tijekom inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika (izračunano kao udio učitelja i nastavnika koji su proveli razdoblje studiranja u inozemstvu u okviru svojeg inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika) nije veoma uobičajena i znatno se razlikuje među državama članicama (Pregled obrazovanja i osposobljavanja, str. 26.).

22. Mogućnostima u vezi s različitim karijernim odabirima u nastavničkoj profesiji, kojima se nude višestruki načini profesionalnog razvoja, mogu se povećati motivacija za pristupanje profesiji i ostanak u njoj, kao i motivacija za cjeloživotno učenje. Njima se može potaknuti učitelje i nastavnike da ostanu predani profesiji te svojim učenicima, studentima i polaznicima te vlastitom učenju tijekom radnog vijeka. S druge strane, jednako je važno da učitelji i nastavnici ne budu preopterećeni administrativnim zadaćama na način da im to otežava da se usredotoče na poučavanje.
23. Učitelji i nastavnici, kao i ravnatelji ustanova, mogu svojim znanjem, stručnošću i praktičnim uvidima doprinijeti oblikovanju politika. Istodobno, njihovim sudjelovanjem u oblikovanju politika može se povećati njihova odgovornost te posljedično ono može imati pozitivan učinak na rezultate provedbe različitih inicijativa i reformi politike.
24. Dobrobit učitelja i nastavnika utječe na njihovo zadovoljstvo poslom i entuzijazam za posao, te ima učinak na privlačnost njihove profesije, a time i na njihovo zadržavanje u profesiji. Ona je važan čimbenik u kvaliteti i uspješnosti te je povezana s njihovom vlastitom motivacijom i s motivacijom i postignućima njihovih učenika i polaznika.
25. Važni aspekti dobrobiti mogu se povezati, među ostalim, s razumijevanjem i upravljanjem očekivanjima, radnim opterećenjem, radnim okruženjima, uključujući sigurnost poučavanja i učenja, te uvjetima rada, dostupnom uzajamnom i institucijskom potporom, odnosima s učenicima, studentima i polaznicima, roditeljima, kolegama i ravnateljima ustanova te poštovanjem i priznanjem šire zajednice. Ako ti čimbenici nedostaju ili se ne doživljavaju pozitivno, to može dovesti do fizičke i emocionalne iscrpljenosti, stresa i izgaranja na poslu, što utječe na mentalno i fizičko zdravlje.
26. Kako bi se poduprli i postignuća i dobrobit učitelja i nastavnika te učenika, studenata i polaznika, korisno je izgraditi i promicati suradničke zajednice učenja, te suradničku timsku kulturu među učiteljima i nastavnicima, njihovim kolegama i ravnateljima ustanova, učenicima, studentima i polaznicima, roditeljima i drugim dionicima, poput poslodavaca. Iskusni učitelji i nastavnici mogu imati važnu ulogu kao mentori svojim mlađim kolegama, te pritom i sami imati koristi od međugeneracijske razmjene. Osim toga, važno je poticati profesionalno učenje odozdo prema gore utemeljeno na uzajamnosti te promicati instruktivno i participativno vodstvo koje izgrađuje povjerenje, nadahnjuje i motivira obrazovno osoblje. Nadalje, prema potrebi, ocjenjivanje osoblja moglo bi se upotrebljavati kao potpora poboljšanju njihova rada pružanjem konstruktivnog vrednovanja i povratnih informacija o njihovoj uspješnosti, utvrđivanjem kriterija za promicanje i priznavanje onih koji postižu znatna postignuća.
27. Dostatna, učinkovita i održiva ulaganja u učitelje i nastavnike ulaganja su u kvalitetu obrazovanja i osposobljavanja. To obuhvaća različite aspekte, kao što je ulaganje u mogućnosti za obrazovanje i osposobljavanje učitelja i nastavnika, odgovarajuću infrastrukturu i prostore za učenje, alate i resurse te plaće ⁽¹⁵⁾.
28. Sve navedeno moglo bi se razmotriti tijekom osmišljavanja poticaja za rješavanje pitanja nedostatka učitelja i nastavnika. Dodatne mogućnosti koje bi trebalo istražiti mogu uključivati stipendije za privlačenje studenata u relevantne studijske programe ili zapošljavanje stručnjaka s kvalifikacijama koje nisu nastavničke, istodobno vodeći računa o promicanju i podupiranju visokokvalitetnog pružanja obrazovanja.

POZIVA DRŽAVE ČLANICE DA, UZ UVAŽAVANJE INSTITUCIJSKE AUTONOMIJE TE U SKLADU S NACIONALNIM OKOLNOSTIMA:

29. ulože daljnje napore i nastave uključivati učitelje i nastavnike u osmišljavanje politika u području obrazovanja i osposobljavanja na svim razinama oblikovanja politika povećanjem suradnje te poticanjem vlastite odgovornosti za proces, kao i njihove autonomije u primjeni tih politika u praksi;
30. pri izradi politika povezanih s obrazovanjem i osposobljavanjem učitelja i nastavnika u obzir uzmu potrebu za sveobuhvatnim pristupom inicijalnom obrazovanju učitelja i nastavnika, njihovim pripravnštvom i trajnim stručnim usavršavanjem;
31. promiču i podupiru veće sudjelovanje učitelja i nastavnika u trajnom stručnom usavršavanju, posebice poduzimanjem daljnjih koraka za uklanjanje prepreka sudjelovanju i mogućnostima, te se zalažu za odgovarajuća ocjenjivanja osoblja i priznavanje vrijednosti trajnog stručnog usavršavanja kao sastavnog dijela napredovanja u karijeri;

⁽¹⁵⁾ Dokazi upućuju na to da plaće utječu na zapošljavanje i zadržavanje učitelja i nastavnika, kao i na ishode učenja. Plaće učitelja i nastavnika često su niže od prosječnih plaća drugih zaposlenika sa završenim tercijarnim obrazovanjem. (Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019., str. 39–40.).

32. potiču ustanove za obrazovanje i osposobljavanje da učiteljima i nastavnicima pružaju učinkovite prilike za trajno stručno usavršavanje utemeljeno na istraživanju, na temelju suradnje, uzajamnog praćenja poučavanja i suradničkog učenja, usmjeravanja, mentorstva i umrežavanja; u razvoju takvih prilika, prema potrebi, potiču ustanove za obrazovanje i osposobljavanje da prošire svoju ponudu obrazovnih i studijskih programa, uključujući manje jedinice učenja, kao što su one koje mogu dovesti do mikrosvjedodžbi, uzimajući u obzir aranžmane za osiguravanje kvalitete;
33. nastave podupirati visoka učilišta, uz potpuno poštovanje njihove autonomije, u jačanju kompetencija znanstveno-nastavne osoblja u primjeni pristupa učenja, poučavanja i vrednovanja utemeljenog na istraživanju i usmjerenog na studenta, te u uspostavi i provedbi jasnih, transparentnih i pravednih procesa za zapošljavanje osoblja kojima se prepoznaje vrijednost aktivnosti poučavanja ⁽¹⁶⁾, što bi također trebalo uzeti u obzir u politikama i praksama u pogledu napredovanja;
34. istraže mogućnosti za diversifikaciju karijera učitelja i nastavnika i razvoj nacionalnih okvira za karijeru u svrhu doprinosa ostvarivanju njihovih težnji i motivacija u pogledu karijere, kao i njihovih potreba u pogledu učenja;
35. motiviraju ustanove za obrazovanje i osposobljavanje da ugrade mobilnost učitelja i nastavnika – fizičku, virtualnu ili kombiniranu – u svoje strategije učenja, razvoja i internacionalizacije, među ostalim korištenjem potencijalom europskih instrumenata kao što su *e-Twinning* i EPAL kao sastavnim dijelom poučavanja; priznaju, kad god je to moguće i u skladu s nacionalnim propisima i nacionalnim okolnostima, vještine i kompetencije stečene s pomoću europskih instrumenata i u sklopu mobilnosti kao dio trajnog stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika;
36. ulože daljnje napore u promicanje mobilnosti među učenicima i studentima te među aktivnim učiteljima i nastavnicima i da uklone dugotrajne prepreke u cilju povećanja stopa sudjelovanja; u tom pogledu, potiču visoka učilišta koja provode inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika da u potpunosti iskoriste potencijal mobilnosti kao dijela svoje ponude studijskih programa, što može uključivati, prema potrebi, razdoblja mobilnosti ugrađena u studijske programe; osim toga, olakšaju sudjelovanje u različitim oblicima mobilnosti u okviru stručnog usavršavanja aktivnih učitelja i nastavnika, među ostalim ulaganjem napora u pronalaženje održivih rješenja za potrebe u pogledu zamjena;
37. kako bi se poboljšala privlačnost i status profesije, ulože u mjere povezane se poboljšanjem njihova inicijalnog obrazovanja i trajnog stručnog usavršavanja, uvjeta rada i mogućnosti za razvoj karijere, kao i mjere za daljnje poboljšanje njihove otpornosti i dobrobiti, kako bi ih se poduprlo u suočavanju sa stresnim aspektima njihova rada. Pri suočavanju s tim aspektima važno je omogućiti učinkovit angažman socijalnih partnera;
38. surađuju i razmjenjuju iskustva i informacije u vezi s oblikovanjem politika povezanih s učiteljima i nastavnicima, uključujući razvoj i preispitivanje nacionalnih okvira za kompetencije učitelja i nastavnika.

POZIVA KOMISIJU DA, U SKLADU SA SVOJIM NADLEŽNOSTIMA I POŠTUJUĆI SUPSIDIJARNOST:

39. kako bi se olakšala mobilnost učenika te aktivnih učitelja i nastavnika, u suradnji s državama članicama, potiče dijalog i istraži prepreke, uključujući strukturne aspekte, priznavanje ishoda razdoblja učenja u inozemstvu i kvalifikacije u visokom obrazovanju, te pruži smjernice ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje u svrhu poboljšanja mobilnosti i širenja međunarodne perspektive studenata nastavničkih studija;
40. kako bi se dopunili postojeći nacionalni naponi, istraži mogućnost izrade prijedloga relevantnog europskog okvira za kompetencije ⁽¹⁷⁾ u svrhu poticanja razvoja i vrednovanja znanja, vještina i stavova povezanih s održivim razvojem, koji će se upotrebljavati na dobrovoljnoj osnovi;
41. podupre bliskiju suradnju među ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje u Uniji kako bi se ojačalo obrazovanje učitelja i nastavnika utemeljeno na istraživanju, poduprle prekogranična mobilnost i zajedničke mogućnosti za učenje u okviru stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika, na primjer poticanjem dobrovoljne suradnje i umrežavanja nacionalnih ustanova za obrazovanje i osposobljavanje na razini Unije, u obliku europskih akademija za obrazovanje učitelja i nastavnika;

⁽¹⁶⁾ Standardi 1.3 i 1.5, Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG), 2015.

⁽¹⁷⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: komunikacija o europskom zelenom planu, 11. prosinca 2019. (str. 19.).

42. kako bi se dopunili postojeći nacionalni naponi, istraži mogućnost sastavljanja europskih smjernica kao potpore koja se treba upotrebljavati, na dobrovoljnoj osnovi, pri izradi okvira za karijere na nacionalnoj razini, temeljeći se na rezultatima rada Radne skupine za obrazovanje i osposobljavanje do 2020. za škole, u cilju rješavanja pitanja napredovanja učitelja i nastavnika u široj perspektivi i pružanja odgovora na njihove ciljeve, motivaciju i ambicije;
 43. u suradnji s državama članicama, promiče upotrebu i razmatra daljnji razvoj postojećih internetskih platformi, kao što su *e-Twinning*, *School Education Gateway* i EPALE, i istraži moguće načine proširenja njihove upotrebe za olakšavanje mobilnosti i učenika i aktivnih učitelja i nastavnika, poput traženja partnera za projekte mobilnosti i osiguravanjem platforme za pripremu i daljnje praćenje mobilnosti;
 44. kako bi se poticalo uvažavanje, promicala važnost nastavničke profesije i omogućila vidljivost visokokvalitetnog poučavanja, ispita izvedivost i dodanu vrijednost uvođenja godišnje europske nagrade za iznimne učitelje i nastavnike, na primjer za promicanje inovacija, uključenosti ili europske dimenzije u poučavanju;
 45. nastavi podupirati razvoj mogućnosti obrazovanja i osposobljavanja za buduće i aktivne učitelje i nastavnike, kao i njihovu mobilnost, posebice putem programa Erasmus+ i europskih strukturnih i investicijskih fondova, posebice Europskog socijalnog fonda, i njihovih sljednika;
 46. u potpunosti uzme u obzir ove zaključke pri izradi prijedlogâ za europski prostor obrazovanja i novi strateški okvir za suradnju u obrazovanju i osposobljavanju, uključujući nastavak razmjene dobre prakse među državama članicama.
-

PRILOG

Politička pozadina

1. Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica koji su se sastali unutar Vijeća o poboljšanju kvalitete obrazovanja učitelja i nastavnika (15. studenoga 2007.)
 2. Zaključci Vijeća o profesionalnom razvoju učitelja i nastavnika te ravnatelja škola (26. studenoga 2009.)
 3. Zaključci Vijeća o učinkovitom vodstvu u obrazovanju (25. i 26. studenoga 2013.)
 4. Zaključci Vijeća o učinkovitom obrazovanju nastavnika (20. svibnja 2014.)
 5. Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća, o uključivanju raznolikosti kako bi se postiglo kvalitetno obrazovanje za sve (17. veljače 2017.)
 6. Zaključci Vijeća o razvoju škola i izvrsnosti u poučavanju (20. studenoga 2017.)
 7. Europski okvir za digitalne kompetencije nastavnog osoblja (2017.)
 8. Preporuka Vijeća o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja (22. svibnja 2018.)
 9. Preporuka Vijeća o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (22. svibnja 2018.)
 10. Preporuka Vijeća o visokokvalitetnim sustavima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (22. svibnja 2019.)
 11. Preporuka Vijeća o sveobuhvatnom pristupu poučavanju i učenju jezika (22. svibnja 2019.)
 12. TALIS – OECD-ovo Međunarodno istraživanje o poučavanju i učenju za 2018.
 13. Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2019.
-